

תורת הקורא

הערות ודיוקים, הלכות ומנהגים, פרפראות וחיידושים, דיונים וביירוים, הקשורים בקריאת פרשת השבוע והמסתעף

גליון מס' 94

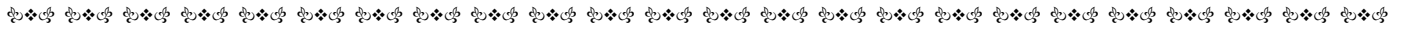
פרשת בהר

ה"א תשע"ה

גליון זה יו"ל ע"י מערכת טעמי תורה.

תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור.
© כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי.

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות לצורך המשך פיתוח הגליונות, יתקבלו בברכה במערכת. כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל: תמייל: tameytor@gmail.com :פקס: 153775150494

כ"ה ח': **שְׁבַת** - הבי"ת בדגש, והשווא נע.

יְמֵי שְׁבַע - בפשטא ותיב, ואין להטעים יְמֵי שְׁבַע במהפך פשטא.

כ"ה ט': **בְּכַל־אֲרָצְכֶם** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים בְּכַל אֲרָצְכֶם.

אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה.

לְכָל־יִשְׁבִּיָּהּ - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים לְכָל יִשְׁבִּיָּהּ.

כ"ה י"א: **לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים לֹא־תִזְרְעוּ וְלֹא־תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ.

כ"ה י"ג: **בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל הִנָּאת** - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל הִנָּאת.

כ"ה ט"ו: **מֵאֵת** - יש להזהר שלא להבליע את האל"ף וישמע שקרא מֵאֵת. וכן הוא להלן.

כ"ה ט"ז: **הוּא מְכַר לָךְ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים הוּא מְכַר לָךְ.

כ"ה כ': **אֶת־תְּבוּאָתָנוּ** - האל"ף בקמץ, והוא לשון יחיד. ויש להזהר שלא ישמע שקורא תְּבוּאָתָנוּ בחולם, שהוא שינוי משמעות ללשון רבים.

כ"ה כ"ב: **הַתְּשִׁיעֵת** - התי"ו בדגש, והשווא נע.

וְאֶכְלָתֶם מִן־הַתְּבוּאָה יִשָּׂן - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים וְאֶכְלָתֶם מִן־הַתְּבוּאָה יִשָּׂן.

כ"ה כ"ו: **לֹא יִהְיֶה־לָּךְ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים לֹא־יִהְיֶה־לָּךְ.

כ"ה כ"ז: **אֶת־הָעֵלֶף** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים אֶת הָעֵלֶף.

אֶת־הָעֵלֶף - הטעם מלרע בדלי"ת, והדלי"ת בצירי.

אֲשֶׁר מְכַרְלָו - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים אֲשֶׁר־מְכַרְלָו.

כ"ה ח': **וְאִם לֹא־מִצְאָהּ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים וְאִם־לֹא־מִצְאָהּ.

בְּיַד הַקָּהָה אֲתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל - יש להקפיד להטעים היטב את הזקף המפסיק שבתיבת אֲתוֹ, שלא ישמע שקנה עד שנת היובל, בעוד שפירושו שיהיה בידו עד שנת היובל.

כ"ה ל': **וְאִם לֹא־יִנָּאֵל** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים וְאִם־לֹא־יִנָּאֵל.

כ"ה ד': **יִהְיֶה** - הה"א בשווא נח". ואין להבליעה ולקרוא יִהְיֶה, או לקרוא יִהְיֶה בחיריק הה"א, אלא יש לבטאה כהוגן בשווא נח. וכן הוא בכל שווא נח באות ה"א. ולהלן רשימת המילים בפרשה שיש להזהר בהן בזה: **תִּהְיֶה. לַהֲיֹת. יִהְיֹ.**

כ"ה ה': **קָצִירְךָ** - הרי"ש בשווא נע.

וְאֶת־עֹבְבֵי - הנו"ן בדגש, והשווא נע.

כ"ה ו': **לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלְאֹמְתְךָ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלְאֹמְתְךָ.

וְלַעֲבָדְךָ - הלמ"ד בשווא נח". ויש להזהר שלא להבליע את העי"ן שאחריה ולקרוא וְלַעֲבָדְךָ. וכן בכל מקום בו מנוקד שווא נח לפני אות גרונית, יש להזהר שלא תבלע האות הגרונית! ולהלן רשימת המילים בפרשה שיש להזהר בהן בזה: **וְלַבְּהֶמְתְּךָ. תַּמְעֵיט. יִנָּאֵל. וּבְאֲחֵיכֶם. יִנָּאֵלוּ. וְנִנָּאֵל. נִשְׂאָר.**

וְלַשְׂכִּירְךָ - הרי"ש בשווא נע.

וְלַתּוֹשֵׁבְךָ - המונח תחת השי"ן, ואין להטעים וְלַתּוֹשֵׁבְךָ במונח תחת התי"ו.

* והוא נהגה כמו מפי"ק ה"א שבסוף תיבה, כגון בתיבות: עָמָה, אֶתָּה, וכדומה. וגם כאן באמצע תיבה הוא נקרא מפי"ק ה"א. ויש הטועים לחשוב שמפי"ק הוא דוקא הנקודה הבאה באות ה"א שבסוף תיבה, אך באמת מפי"ק פירושו מוציא, דהיינו שהה"א נשמעת ונהגית בשווא נח, אף אם היא באה באמצע תיבה, ודלא כמו במילה פְּהָצוּר (במדבר א' י') וכדו', ששם הה"א אינה נהגית כלל.

והטעם לכך שנקודת המפי"ק באה רק בסוף תיבה, משום שבאמצע תיבה (כגון בתיבת יִהְיֶה), ע"י שהאות מנוקדת בשווא יודעים שהיא נקראת, ולכן אין צורך בנקודת המפי"ק. ובסוף התיבה לא רצו לנקד בשווא, מפני שיש תיבות המנוקדות בסופן בפתח גנובה ובמפי"ק יחד, כגון: יָבֹהַ, יָגִיעַ, ואם היו מנקדים בשווא ולא בנקודת המפי"ק, היה צורך לנקד בניקוד כפול, גם בפתח וגם בשווא, וממילא היות שלא ניתן לנקד אות אחת בשני ניקודים שונים, המירו את סימון המפי"ק שבסוף תיבה משווא לנקודה בתוך האות.

ויש לציין, שישנם כ"י בהם כאשר יש חשש לבליעת הה"א בשגגה באמצע תיבה, מוסיפים את נקודת המפי"ק אף באמצע תיבה, ואע"פ שהיא מנוקדת גם בשווא, וכגון בכ"י לניגוד שמנוקד: בְּהֶשְׁמָה (ויקרא כ"ו מ"ג), פְּדָהָל (במדבר ל"ד ח'), הָדָפְנוּ (שם ל"ה כ'). וכן בכ"י ששון 507 מנוקד פְּדָהָל. וכן כתב באור תורה שבספרים ספרדיים מנוקד בְּהֶשְׁמָה עם נקודת המפי"ק בה"א, והביא דבריו בקסת הסופר ח"ב.

ב ואע"פ ששורוק היא תנועה גדולה, ולכן השווא שאחריה נע, זה רק בשורוק הבא באמצע תיבה, אך שורוק בראש תיבה היא תנועה קטנה, משום שכל שורוק היא ניקוד האות שלפניה, ובראש מילה שאין אות לפניה, נקרא כאילו יש אל"ף לפני (עיין מנחת שי בראשית א' י"ד), ומ"מ כיון שאין כאן שתי אותיות המנוקדות בניקוד השורוק, אלא אות אחת, לכן דינה כקבוץ, שהיא תנועה קטנה ולא כשורוק שהיא תנועה גדולה. ויש מקומות שהרבה טועים ומבטאים שווא נע אחר שורוק בראש מילה.

ג מחמת קלות האות הגרונית במבטא, כאשר יש לפני האות המנוקדת בשווא נח, יש נטיה חזקה להשמיט את האות הגרונית מהמבטא, ולנקד את האות שלפניה בניקוד שלה במקום בשווא נח, כגון מִלֶּךְ במקום מִלְאָךְ, שְׁמוֹן במקום שְׁמוֹעוֹן, וְיַנֵּג במקום וְיַנְהֵג. וזה מצוי פעמים רבות, וצריך זהירות רבה מאד ע"מ לא להיכשל בזה. וכבר הזהיר על זה ביסוד ושורש העבודה (שער שלישי פרק שני), והאריך שם להארות לעין כל את גודל קלקולי התיבות וחסרון האותיות במי שאינו נזהר לקרוא כראוי. וציון לדבריו בבאור הלכה (סימן ס"א, ד"ה ידגיש).

אָשְׁרֵי־לּוֹ הַמָּהָה - כתיב לא וקרי לוֹ, אך אין הכוונה שיש שינוי באופן הקריאה, אלא הכוונה שהפירוש הוא לוֹ בוי"ו.

כ"ה ל"א: **וּבְתִי** - התי"ו בדגש קל, ולא בדגש חזק. וכן הוא להלן.

כ"ה ל"ב: **הַלְוִיִּם, לְלוּיִם** - הלמ"ד רפה, ובשווא נח. וכן הוא להלן.

כ"ה ל"ד: **וְשָׂדֵהָ** - השי"ן בשווא נע, ואע"פ שיש ספרים המנקדים וְשָׂדֵהָ בחטף פתח, אין להגותו כפתח, אלא כשווא נע פשוט.

כ"ה ל"ה: **וּמָטָה** - הטעם מלעיל במ"ם.

וְהַחֲזִיקָהּ בְּוֹ - הטעם מלעיל בזי"ף.

גָּר וְתוֹשָׁב נְחִי עִמּוֹךְ - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחה המפסיק שבתיבת נְחִי, שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר¹ שבתיבת וְתוֹשָׁב.

¹ כתב ר' יהודה אבן חיוג' (שלשה ספרי דקדוק עמ' 11) שבלשון העברית אין חילוק בהגייה באותיות שאינן נקראות, והן נהגות באופן זהה, והביא דבריו האבן עזרא כאן, וכתב שאין כאן חילוק בקריאה בין הכתיב לקרי.

וכן בספר דקדוקי הטעמים (סעיף 8) מובאת רשימת תיבות במקרא ששונים בלשון ושונים בכתיב, כגון נְקָרָה - נְקָרָה, נְקָרָה - נְקָרָה, נְקָרָה - נְקָרָה, נְקָרָה - נְקָרָה, וְעוֹד, וגם מזה מוכח שאין חילוק בהגייה באותיות שאינן נקראות. והעולה מדבריהם, שאין כוונת הקרי כאן למסור על אופן קריאה שונה מהכתיב, שהרי גם בקרי וגם בכתיב קוראים רק למ"ד בחולם, והאל"ף והוי"ו אינן נשמעות. אלא כוונת הערת הקרי לומר שפירוש המילה שונה מפירושה לפי הכתיב, ובאמת יש מקומות נוספים בהם אין כוונת הקרי לאופן קריאה שונה מהכתיב, אלא כוונת הקרי שפירוש המילה שונה מפירושה לפי הכתיב, כגון: וְלָקַח אָבִי הַבְּעֵרָה (דברים כ"ב ט"ו), שכתוב הנער וקרי הנערה, ואע"פ שגם הקרי הוא הנער ברי"ש קמוצה, והה"א אינה נשמעת, ואין חילוק בין הקרי לכתיב, באה הערת הקרי לומר שהכוונה לנערה ולא לנער. וכיו"ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְיָ מִהֲזֶה בְּנֶדֶךְ (שמות ד' ב') שכתוב מזה וקרי מה זה, ואע"פ שאין חילוק בקריאה ביניהם, באה הערת הקרי לומר שהכוונה מה זה ולא מזה (וע"ע מה שכתבנו שם).

וכיו"ב מצאנו גם בתלמוד ובמדרשים, שכשכתוב אל תקרי כך אלא כך, אין הכוונה תמיד לאופן קריאה שונה, אלא הכוונה אל תפרש כך אלא כך, אע"פ שהקריאה שווה בשניהם, וכמו שכתבו תוס' בערכי ט"ו ע"ב (ד"ה אל תקרי) לפרש בגמרא שם, והביאו לזה ראה מהספרי (דברים ל"ד ז') שגם שם מצאנו כן, ובשיטה מקובצת שם (אות כ') הביאו לזה דוגמא נוספת מהמדרש.

ויש להעיר, שיש תימנים המחלקים בקריאה בין לו בוי"ו ללא באל"ף, שכשכתוב לא באל"ף משך הברת החולם קצרה יותר מאשר שכשכתוב לו בוי"ו (כמובא בספר דקדוקי תורה עמ' נ"ז). וכן בסידור ר' שבתי סופר כתב במזמור לתודה: ולו אנחנו. הכתיב הוא ולא באל"ף והקרי הוא ולו בוי"ו ע"פ המסורה, וצריך להאריך בחולם הלמ"ד עד שיקמוץ שפתיו מעט לצד חוץ להורות מוצא הוי"ו. עכ"ל. וגם מדבריו נראה שחילק באופן זה.

וקשה לומר שחילוק זה הוא מסורת קדומה אצל התימנים, אחר שמוכח בקדמונים שאין חילוק ביניהם, ואולי חידשו כן מסברא. ומלשון רש"ס נראה שהבין מסברא שצריך להיות חילוק, אך לא שכך היה המנהג במקומו. ובאמת חילוק זה אינו נכון, כמבואר בקדמונים. וצ"ע בזה.

² ענין זה מבואר בגליון פרשת שמות הערה ט"ז.

¹ עיין במאמר על השווא שאחר ה"א הידיעה שם מבואר שכאשר נשמט הדגש שאחר ה"א הידיעה, ואין מתג תחת הה"א, השווא שאחריה נח.

וכאן אין מתג תחת הה"א (וכ"כ מנחת שי במדבר א' נ', ח' ו'), ומוכח שהלמ"ד שאחריה בשווא נח. ואע"פ שיש מעט ספרים עם מתג בה"א, ספרים אלו הלכו בשיטה אחת שלא דקדקה בהנחת מתגים אלו, ולא באו להורות שהשווא נע (כמו שהוכיח ר"וה"ה, עיין במאמר על השווא שאחר ה"א הידיעה הערה ה'). וכן כתב להדיא ר"י חיוג' (שלשה ספרי דקדוק, עמ' 130), שהלמ"ד שבתיבת הלוים בשווא נח.

ובסידור רש"ס (תפילת שבת, משנת השיר שהלוים היו אומרים) כתב שהלמ"ד בשווא נע, ואף כתב שמהרש"ל בסידורו ניקד את הלמ"ד בחטף פתח, דהיינו שהבין ג"כ שהשווא נע. וכנראה מכיון שבספריהם היה מתג, לא חילקו, והסיקו מכך שהשווא נע.

¹ כמבואר בארוכה במאמר החספים שחטף פתח זה הוא ניקוד מושאל הבא לסמן על שווא נע, ואינו חטף פתח ממש.

² משום נסוג אחר. וענין זה מבואר בגליון פרשת שמות הערה ט"ז.

³ בניגון הטעמים המקובל יש נטיה להטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחה, אך באמת הטעם טפחה הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחה, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירוש הענין.

כ"ה ל"ט: **וַנִּמְכְּרֵנֶלְךָ** - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים וַנִּמְכְּרֵנֶלְךָ.

עֲבַדְתָּ - הטעם מלעיל בבי"ת*.

כ"ה מ"א: **הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים הנא וּבְנָיו עִמּוֹ.

עִמּוֹ - יש להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא אָמוּ באל"ף. וכן הוא להלן.

כ"ה מ"ד: **אֲשֶׁר יִהְיֶינְךָ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים אֲשֶׁר יִהְיֶינְךָ.

כ"ה מ"ה: **מִבְּנֵי** - הבי"ת בדגש, והשווא נע.

כ"ה מ"ו: **וּבְאַחֲרֵיכֶם** - האל"ף בקדמא, והכ"ף במהפך.

כ"ה מ"ט: **אֹו בְּרִידֹו** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים אוֹו בְּרִידֹו.

כ"ה נ': **הַמְּכָרוֹ לוֹ** - הטעם מלעיל במ"ם*.

כ"ה נ"ג: **לֹא יִרְדְּנוּ** - הטעם מלעיל בדלי"ת, והנו"ן בהעמדה מועטת.

כ"ה נ"ד: **הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחה ולהטעים הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ.

כ"ו א': **תִּתְנֶנּוּ** - התי"ו בדגש, והשווא נע.

כ"ו ב': **אֶת־שִׁבְתֵּיךָ** - הבי"ת בדגש, והשווא נע.

¹ יש שדרשו בכוונת הכתוב שההפסק הוא אחר תיבת ותושב, דהיינו גָּר וְתוֹשָׁב, נְחִי עִמּוֹ, והפסוק קאי בגר תושב (כדמשמע בגמ' בבא מציעא ע"א ע"א, וכמו שפירשו רש"י ושאר ראשונים).

אך אע"פ ששבעים פנים לתורה וכולם אמת, זה לענין דרשה, אך לענין קריאה אין לנו לזוז מטעמי המקרא, ויש לקרוא תמיד אך ורק כטעמי המקרא, ולפי פיסוק הטעמים הטעם טפחה הוא מפסיק גדול יותר מהטעם תביר. ופירוש הפסוק על פי הטעמים הוא: יגור וישב ויחיה עמך (והוא כפירוש שהביא רמב"ן בשם התרגום, וכ"ה בתרגום יונתן ובתרגומים מדוייקים, ועיין בספר הכתב והקבלה).